

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

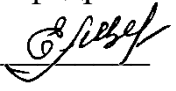
Філологічний факультет
Кафедра германської філології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МОВНА ПРАКТИКА У ЛІТНІХ ТАБОРАХ

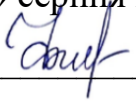
Ступінь бакалавра
Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка
Спеціальність: 014 Середня освіта
Предметна спеціальність: 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська))
ОП: «Англійська та друга іноземна мова (німецька)»

2022– 2023 навчальний рік

Розробники: Щербакова О.Л, ст.викладач кафедри англійської мови і літератури, доктор філософії в галузі освіти (Щербакова О.Л.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри германської філології

Протокол № 1 від «26» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри (Філіпп`єва Т.І.)

«26» серпня 2022 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка (шифр і назва)	Нормативна	
	Напрямок підготовки: 014 «Середня освіта»		
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин – 180		5-й	6-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання:		Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	-
	Практичні, семінарські		
	-		-
	Лабораторні		
	-		-
	Самостійна робота		
	-		180
	Індивідуальні завдання:		
		Види контролю: залік	

1. Мета курсу “ Мовна практика у літніх оздоровчих таборах ”:

1. практична: формувати у студентів комунікативну, лінгвістичну і соціокультурну компетенції;
2. когнітивна: формувати у студентів когнітивну компетенцію у взаємозв'язку з іншими видами компетенцій;
3. емоційно-розвиваюча: формувати у студентів позитивне ставлення до оволодіння як мовою, так і культурою англomовного світу;
4. освітня: розвивати у студентів здатність до самооцінки і самовдосконалення, що допоможе їм успішно завершити курс вищої освіти і стане передумовою їх наступного професійного росту;
5. професійна: формувати у студентів професійну компетенцію шляхом ознайомлення їх з різними методами і прийомами навчання іноземної мови та залучення до виконання професійно орієнтованих завдань;
6. виховна: виховувати і розвивати у студентів почуття самосвідомості; формувати вміння міжособистісного спілкування, необхідні для повноцінного функціонування як у навчальному середовищі, так і за його межами.

Надзвичайно важливою складовою частиною професійної підготовки майбутніх учителів-філологів є педагогічна практика у дитячих оздоровчих таборах, передбачена навчальними планами національного університету ім. В.О.Сухомлинського (факультет іноземної філології). Згідно навчальним планам вона проводиться на 3 курсі у 6 семестрі після закінчення третього курсу.

Студенти розподіляються у дитячі оздоровчі таборі різного типу (міські спортивно-оздоровчі у школах, оздоровчі, санаторні, профільні, таборі відпочинку і праці, школи-таборі, школи-центри, бібліотеки) міста та інших областей. Право вибору дитячого оздоровчого табору в першу чергу надається студентам з гарною успішністю, активним у громадському житті.

У процесі проходження педагогічної практики в дитячому оздоровчому таборі **студент має право:**

- вносити пропозиції щодо вдосконалення навчально-виховного процесу в дитячому оздоровчому таборі, організації педагогічної практики в дитячому оздоровчому таборі, брати участь у конференціях і нарадах;
- одержувати консультації вчителя, методиста, групового керівника з усіх питань проведення педагогічної практики в дитячому оздоровчому таборі;
- користуватися бібліотекою, навчальними та методичними кабінетами ш.

Під час мовної практики у літніх таборах **студент зобов'язаний:**

- виконувати всі види робіт, передбачені програмою педагогічної практики у мовному таборі;
- проводити свою діяльність згідно з вимогами Статуту літнього мовного табору, правилами внутрішнього розпорядку закладу;

- виконувати розпорядження адміністрації літнього мовного табору, вихователів, методистів і керівників педагогічної практики в дитячому мовному таборі;
- ретельно готуватися до виховної роботи;
- вчасно й охайно вести документацію педагогічної практики в літнього мовного табору;
- бути для вихованців взірцем морально-етичних норм поведінки, мовленнєвої діяльності, інтелекту,
- бути організатором психологічного клімату і керівником в учнівському колективі.

2.Цілі та завдання мовної практики в літньому оздоровчому таборі.

Цілі мовної практики в літньому оздоровчому таборі

- ✓ закріплення, розширення і поглиблення освоєних психолого-педагогічних знань і умінь в умовах літнього мовного табору;
- ✓ придбання професійного емпіричного досвіду, необхідного для подальшого самовдосконалення;
- ✓ оцінка адекватності особистих якостей обраної спеціальності.

Завдання мовної практики в літньому оздоровчому таборі

Завданнями педагогічної практики *в літньому мовному таборі* студентів ІІІ курсу спеціальності «Англійська мова і література» є:

- практичне ознайомлення студентів з питаннями організації та функціонування дитячих оздоровчих закладів з цілодобовим перебуванням дітей;
- поглиблення і закріплення практичних знань, отриманих студентами в процесі вивчення навчальних дисциплін з іноземної (англійської) мови;
- поглиблення і закріплення теоретичних знань, отриманих студентами в процесі вивчення навчальних дисциплін педагогічного профілю при виконанні обов'язків вожатого дитячого оздоровчого закладу;
- формування професійно-педагогічних умінь і навичок організації життєдіяльності дітей в умовах дитячого оздоровчого табору з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей;
- освоєння методик аналізу та самоаналізу діяльності вожатого (вихователя);
- планування та проведення колективних заходів виховного та пізнавального характеру, тематичних днів в дитячому оздоровчому таборі;
- планування та проведення заходів щодо навчання дітей питань безпеки життєдіяльності стосовно до колективного проживання та відпочинку в лісопарковій зоні, правилам поведінки у разі виникнення нещасних випадків різного походження.

Дані завдання літньої практики співвідносяться з наступними видами

професійної діяльності:

- педагогічна,
- культурно-просвітницька,
- професійної діяльності:

В галузі педагогічної діяльності:

- Вивчення можливостей, потреб, досягнень учнів у галузі освіти та проектування на основі отриманих результатів індивідуальних маршрутів їх навчання, виховання, розвитку;
- Організація навчання і виховання у сфері освіти з використанням технологій, що відповідають віковим особливостям учнів, і відображають специфіку предметної області;
- Організація взаємодії з громадськими та освітніми організаціями, дитячими колективами і батьками для вирішення завдань у професійній діяльності;
- Здійснення професійного самоосвіти та особистісного зростання, проектування подальшої освітньої діяльності і професійної кар'єри.

В області культурно-просвітницької діяльності:

- Вивчення і формування потреб дітей та дорослих в культурно-просвітницької діяльності;
- Організація культурного простору;
- Розробка та реалізація культурно-просвітницьких програм для різних соціальних груп;
- Популяризація мистецьких знань у широких верствах суспільства.
- Навчання, виховання, розвиток, освіта; освітні системи.

3.Організація та керівництво мовною практикою в літньому оздоровчому таборі

Діяльність керівника й методистів педагогічної практики в дитячому оздоровчому таборі здійснюється у п'ять етапів: підготовчий, початковий, основний, підсумковий, етап організаційної роботи після педпрактики.

На підготовчому етапі керівник педагогічної практики в мовному таборі виконує таку роботу:

- організовує обмін досвідом проведення педагогічної практики в літньому мовному таборі;
- разом з керівництвом літньому мовному таборі здійснюють попередній вибір таборів, вирішують різні організаційні питання.

На початковому етапі керівник повинен:

- разом з груповими методистами та керівниками від кафедр англійської мови і літератури організувати й провести настановчу конференцію з питань педагогічної практики в літньому мовному таборі;
- груповий методист проводить організаційне заняття з студентами-практикантами в літньому мовному таборі;
- груповий методист допомагає студентам з педпрактики в літньому мовному таборі скласти виховні заходи;

- керівник педагогічної практики аналізує стан проходження студентами під практики в літньому мовному таборі і вживає відповідних заходів щодо його покращення.

-

На основному етапі виконується така робота:

- методисти дають студентам консультації з планування виховних заходів та використання технічних засобів, проведення позакласних заходів на іноземній мові;
- керівник організовує та проводить лекції семінари з методики виховання в літньому оздоровчому таборі (згідно навчального плану) керівник педагогічної в дитячому оздоровчому таборі проводить бесіди зі студентами, керівниками літніх оздоровчих таборів, знайомиться з документацією практикантів;
- керівник під практики в літньому оздоровчому таборі бере участь у роботі зборів за підсумками практики;
- керівник педагогічної практики факультету проводить бесіди з груповими керівниками, методистами про стан педагогічної практики, вживає заходи щодо її удосконалення.

Під час педагогічної практики в літньому оздоровчому таборі студентів мають право відвідувати методисти навчального відділу, декан, заступники декана, завідувачі кафедр, керівник під практики в літньому оздоровчому таборі.

На підсумковому етапі педагогічної практики керівник під практики в літньому оздоровчому таборі забезпечують:

- перевірку документації, яку подали студенти-практиканти та оцінюють її;
- організацію та проведення зборів студентів за підсумками педагогічної практики, на яких дають характеристику роботи студентів-практикантів і виставляють оцінки за під практику.

На етапі організаційної роботи після педагогічної практики

керівник під практики в дитячому оздоровчому таборі керівники і методисти виконують такі види діяльності:

- керівник літнього мовного табору складає характеристику на студентів-практикантів про результати педагогічної практики за затвердженою схемою і студент подає його разом з звітною документацією студентів керівникові під практики в літньому мовному таборі не пізніше 05.09 поточного навчального року;
- керівник педагогічної практики в дитячому оздоровчому таборі факультету вивчає й аналізує звіти і документацію студентів, складає звіт про результати практики керівник під практики в літньому мовному таборі й подає його в навчальну частину університету;
- керівник педагогічної практики в літньому мовному таборі факультету виставляє студенту оцінку за вимогами кредитно-модульної системи навчання

- кафедри, які відповідали за педагогічну практику керівник педпрактики в літньому мовному таборі, організовують виставку кращих наочних посібників, виготовлених студентами, презентацій;
- керівник і методисти беруть участь у підсумковій конференції з педагогічної практики керівник педпрактики в літньому мовному таборі

Під час педагогічної практики в літньому мовному таборі студент виконує обов'язки вихователя та вчителя іноземної мови. Праця студентів не оплачується. Під час практики в літньому мовному таборі студенти можуть залучатися адміністрацією для надання допомоги базі практики, але характер усієї праці має відповідати профілю дитячого оздоровчого табору.

Протягом усієї практики в літньому мовному таборі студенти повинні чітко виконувати правила охорони праці й протипожежної безпеки з обов'язковим проходженням інструктажу (на місці практики). Педагогічна в літньому мовному таборі практика здійснюється за планом самого табору.

- 3. Програма навчальної дисципліни

№	Теми кредитів
1	Настановча конференція: "Мета, завдання, зміст мовної практики у літньому оздоровчому таборі. Ознайомлення з Програмою проведення мовної практики в дитячому оздоровчому таборі.
2	Ознайомлення зі структурою роботи літнього мовного табору Складання щоденника практики та його узгодження з керівником.
3	Ознайомлення з різними видами навчально-виховної діяльності у таборі. Складання сценарію виховного заходу англійською мовою.
4	Особливості організації виховної роботи з дітьми різного віку в умовах оздоровчого закладу. Методика організації мовної ігрової діяльності в таборі.
5	Організація гурткової роботи у таборі.
6	Підготовка звітної документації. Участь у звітній конференції.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви теми (завдання)	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1 семестр												
Кредит 1	30				30		30				30	

Настановча конференція: "Мета, завдання, зміст мовної практики у літньому оздоровчому таборі. Ознайомлення з Програмою проведення мовної практики в дитячому оздоровчому таборі.											
Кредит 2 Ознайомлення зі структурою роботи літнього мовного табору Складання щоденника практики та його узгодження з керівником.	30				30		30				30
Кредит 3 Ознайомлення з різними видами навчально-виховної діяльності у таборі. Складання сценарію виховного заходу англійською мовою	30				30		30				30
Кредит 4 Особливості організації виховної роботи з дітьми різного віку в умовах оздоровчого закладу. Методика організації мовної ігрової діяльності в таборі.	30				30		30				30
Кредит 5 Організація гурткової роботи у таборі.	30				30		30				30
Кредит 6 Підготовка звітної документації. Участь у звітній конференції.	30				30		30				30
Всього	180				180		180				180

5.Індивідуальне завдання

Проведення профорієнтаційної роботи під час практики

11. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється методистами протягом проходження студентами педагогічної практики шляхом аналізу та оцінки їх систематичної роботи, залікових навчальних занять.

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці проходження практики шляхом оцінювання цілісної систематичної педагогічної діяльності студентів протягом конкретного періоду. При висвітленні диференційованої оцінки студенту враховується рівень теоретичної підготовки майбутнього вчителя, якість виконання завдань практики, рівень оволодіння педагогічними вміннями й навичками, ставлення до студентів, акуратність, дисциплінованість, якість оформлення документації та час її подання.

Перевірка та оцінювання знань, умінь і практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною шкалою у процесі залікового модульного контролю. Загальна оцінка складається з оцінок за результатами сумування оцінок поточного і підсумкового модульного контролю (див. таблиці 3, 4).

Таблиця 3

Загальна шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Диференційований залік є підсумковим модульним контролем практики і проводиться після закінчення практики (10-й семестр навчання). Під час заліку

визначається рейтингова оцінка успішності студентів за проведену практику. Рейтингова залікова оцінка студента не повинна бути меншою від 60 балів. Вона дорівнює сумі оцінок за захист звіту про практику та демонстрацію набутих студентом практичних знань і вмінь, а також базується на результатах поточного контролю (відвідування, повнота і якість виконання завдань практики, відгук керівника практики від бази, вчасність та якість оформлення студентом щоденника і звіту про практику (див. таблицю 4).

Таблиця 4

Шкала підсумкового залікового модульного контролю

Показники	Бали
Оцінка за захист звіту про практику та демонстрацію набутих студентом практичних знань і вмінь:	0-40
Поточний контроль:	
Самостійне проведення виховного заходу з англійської мови (за кожне проведене самостійно заняття нараховується один бал)	0-30
Повнота і якість виконання завдань практики, відгук керівника практики від бази:	0-20
Вчасність та якість оформлення студентом щоденника і звіту про практику:	0-10
Загальна оцінка	0-100

Предметом оцінювання якості практичної підготовки студента є рівень набутих ним практичних знань і навичок, уміння вести полеміку та захищати запропоновані у звіті положення. Отже, якість практичної підготовки студента оцінюється за такими показниками поточного і підсумкового модульного контролю:

- 1) самостійне проведення навчальних занять;
- 2) повнота і якість виконання завдань практики, відгук керівника практики від бази;
- 3) вчасність та якість оформлення студентом щоденника і звіту про практику, своєчасне представлення їх на перевірку керівникові;
- 4) демонстрація набутих практичних знань і вмінь, захист звіту про практику.

Рейтингове оцінювання поточного контролю

1) Самостійне проведення навчальних занять, спостереження за заняттями викладачів та відвідування занять своїх однокурсників є обов'язковими, оскільки саме через цю діяльність студент найбільшою мірою набуває практичних знань і вмінь, накопичуючи відомості для написання звіту. В межах залікового модулю максимальна кількість балів становить 30 балів, відповідно, за кожне повноцінне заняття студент отримує бал.

2) Повнота і якість виконання завдань практики, відгук керівника практики від бази є важливим показником процесу практичної підготовки. Максимальна оцінка становить 20 балів. Оцінка за повноту і якість виконання завдань практики визначається, як це представлено в таблиці 5.

Таблиця 5

Оцінювання повноти і якості виконання завдань практики

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
20-16	відмінно	Якщо характеристика від бази практики позитивна, до заліку надані письмові первинні матеріали результатів виконання всіх завдань практики (плани-конспекти та інші

		документи)
15-11	добре	Якщо характеристика від бази практики позитивна, до заліку надані письмові первинні матеріали результатів виконання більшості завдань практики
10-6	задовільно	Якщо характеристика від бази практики позитивна, до заліку надані не в повному обсязі письмові первинні матеріали результатів виконання завдань практики
5-0	незадовільно	Якщо характеристика від бази практики негативна, до заліку не надані або частково надані письмові первинні матеріали результатів виконання завдань практики

3) Вчасність та якість оформлення студентом щоденника і звіту про практику, своєчасне представлення їх на перевірку керівникові свідчать про сумлінність та дисциплінованість студента. Вони визначаються за якістю оформлення та змісту. На оцінювання цього показника відводиться максимально 10 балів, які розподіляються, як це показано в таблиці 6.

Таблиця

6

Оцінювання вчасності та якості оформлення документації

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
10-8	відмінно	Якщо щоденник і звіт оформлені у відповідності з вимогами, а зміст відбиває результати виконання основних завдань практики
7-5	добре	Якщо щоденник і звіт оформлені у відповідності з вимогами, а зміст не повністю відбиває результати виконання основних завдань практики
4-2	задовільно	Якщо щоденник і звіт оформлені переважно у відповідності з вимогами, а зміст приблизно відбиває результати виконання основних завдань практики
1-0	незадовільно	Якщо щоденник і звіт не відбивають результатів проходження практики або вони відсутні

Підсумковий заліковий модульний контроль

Демонстрація набутих студентом практичних знань і вмінь та захист звіту про практику є завершальним етапом в оцінюванні результатів його практичної підготовки. Оцінка за захист звіту про практику та демонстрацію набутих студентом практичних знань і вмінь визначається за якістю доповіді про виконання плану практики та відповідей на запитання. Максимальна оцінка – 40 балів. Вона визначається у відповідності з даними таблиці 7.

Таблиця 7

Оцінювання демонстрації набутих знань і вмінь, захисту звіту про практику

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
40-31	відмінно	Якщо доповідь і відповіді на запитання вірні й повні

30-21	добре	Якщо доповідь недостатньо повна, а відповіді недостатньо вірні або викладені з незначними помилками
20-11	задовільно	Якщо доповідь неповна, а відповіді в основному вірні, але викладені зі значними помилками
1-0	незадовільно	Якщо доповідь не підготовлена або не розкриває суті проведеної роботи

Таким чином, за отриманою студентом загальною сумою балів поточного та підсумкового модульного контролю керівник практики від університету виставляє оцінку в залікову відомість і залікову книжку за шкалою ECTS та національною шкалою.

Вимоги до оформлення документації з практики

У **щоденнику** практики студент повинен заповнити всі розділи. Він зобов'язаний щоденно відображати виконану ним роботу в повному обсязі.

Студент-практикант зобов'язаний оформити й передати щоденник і звіт керівнику практики від кафедри англійської мови і літератури для оцінювання не пізніше як за 3 дні до заліку.

У **звіті** повинні бути відображені:

- мета і завдання практики, які стояли перед студентом;
- коротка характеристика навчального підрозділу, на базі якої (якого) студент проходив практику;
- зміст діяльності студента-практиканта за період проходження практики;
- ступінь виконання запланованих завдань відповідно до індивідуального плану та завдань практики;
- висновки та рекомендації щодо підсумків роботи.

Звіт про практику складається індивідуально кожним студентом. На останній сторінці звіту ставиться дата і підпис студента-практиканта.

У **відгуку** керівника від бази практики дається стисла характеристика та оцінка роботи студента.

Під час заліку студент повинен бути готовим усно відповісти на запитання щодо оформлення та змісту документації з педагогічної практики.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та індивідуальні завдання						Сума
№	Прізвище, ім'я	Якість проведення занять	Якість виконаних завдань	Підготовка документації	Оцінка за захист	100
		20	20	10	40	

13. Методичне забезпечення

- Наскрізна навчальна програма практик студентів факультету іноземної філології
- Робоча програма з дисципліни.

6. Рекомендована література

1. **Алексюк А.** Загальні методи навчання в школі. – К.: Рад. школа, 1981.- 206 с.
2. **Артемчук Г.І., Курило В.М., Кочерган М.П.** Методика організації науково-дослідної роботи. - К.: Форум, 2000. - 271 с.
3. **Бабанский Ю.К.** Проблемы повышения эффективности педагогических исследований. - М.: Педагогика, 1982. - 192 с.
4. **Библиографическое описание документа.** Общие требования и правила составления: ГОСТ 7.1-84. - Введ. 01.01.86. - М., 1984. - 75 с. - (Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу).
5. **Введение в научное исследование по педагогике** /Под ред. В.И.Журавлева. - М.: Просвещение, 1988. - 239 с.
6. **Бабанский Ю.** Оптимизация процесса обучения. – М.: Педагогика, 1977. – С. 59 – 66.
7. **Білоус Х.** Нестандартні уроки в 5-6 10-11 кл. -Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 1998. – 32с
8. **Беляєв О.М.** Концепція інтенсивного навчання // Дивослово. – 1991. - №6. – С. 5-12.
9. **Беляєв О.М.** Сучасний урок української мови. – К., 1981.
10. **Беляєв О.М.** Урок української мови у школі з російською мовою навчання // Дивослово. – 1990. - №9.
11. **Беляєв О., Скуратівський Л., Симоненкові Л., Шелехова Г.** Концепція навчання державної мови в школах України // Диво слово. – 1996. - №1. – 16-22.
12. **Босак С.** Особистісно-орієнтоване навчання – у практиці. // Українська мова і літ-ра в школі. – 2003. - № 8. – С. 37 – 41.
13. **Варзацька Л., Кратасюк Л.** Інтерактивні методи навчання: лінгводидактичні засади // Диво слово. – 2004. - №11.
14. **Гін А.О.** Прийоми педагогічної техніки: Вільний вибір. Відкритість. Діяльність. Зворотний зв'язок. Ідеальність: посібник для вчителів. – Луганськ: Навчальна книга. Янтар, 2004. – 84 с.
15. **Гончаренко С.** Український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 1997. – 376с.
16. **Донченко Т.К.** Організація навчальної діяльності учнів на уроках рідної мови. - К., 1995.- С. 22-43, 65-86.
17. **Караман С.О.** Методика навчання української мови в гімназії – К.: 2000. - С.78-99.
18. **Методика** навчання рідної мови в середніх навчальних закладах / За ред. М.І. Пентилюк. - К., 2000.- С.59-66.
19. **Методика** викладання української мови в середній школі / За ред.. С.Х.

Чавдарова, В.І. Масальського. - К., - 1962.

20. **Олійник І.С.,** Іваненко В.К., Рожило Л.П., Скорик О.С. Методика викладання української мови в середній школі. – К., 1989. – С. 89-96.
21. **Онищук В.О.** Типи, структура і методика уроку в школі. – К., 1973.
22. **Плиско К.М.** Принципи, методи і форми навчання української мови -Х., 1995.- С. 204-239.
23. **Пометун О.,** Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. К., 2002. -135 с.
24. **Сучасний урок.** Інтерактивні технології навчання: Наук.: метод. посібн. / Пометун О.І., Пироженко Л.В. За ред. О.І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
25. **Текучев А.В.** Методика русского языка в средней школе. Учебник для студентов пед. ин-тов. Изд. 3-е, перераб. М., «Просвещение», 1980. – 414.
26. **Фурман А.** Модульно-розвивальне навчання; принципи, умови, забезпечення. – К.: 1997. – 343с